

Ганцюк Т.Д.

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

СИСТЕМА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ЕЛЕМЕНТНИЙ СКЛАД ТА ЕТАПИ ЗДІЙСНЕННЯ

У статті здійснено спробу системного підходу до інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління. У рамках дослідження ідентифіковано суб'єкти та об'єкти системи інформаційно-аналітичного забезпечення державно-управлінського процесу, визначено мету здійснення такого забезпечення. Обґрунтовано доцільність виділення основних складових елементів системи інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління. Означено етапи здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління.

Ключові слова: державне управління, інформаційно-аналітичне забезпечення, елементи інформаційно-аналітичного забезпечення, етапи інформаційно-аналітичного забезпечення.

Постановка проблеми. Бурхливий розвиток інформаційного суспільства змушує нас зосередитися на процесах дослідження та розроблення шляхів удосконалення механізмів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. За умов подальшого розвитку інформаційного суспільства важливу роль відіграють не тільки знання, як такі, процеси отримання, збереження, опрацювання, поширення та використання інформації, а й швидкість її передавання та розповсюдження, тобто висока ефективність здійснення інформаційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У наукових працях особливого значення набуває питання інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління, вирішенню якого присвячені публікації Т. Гаман, А. Дегтяра, С. Дубової, О. Карпенка, Р. Ковалю, Ю. Марчука, О. Матвієнко, А. Пугач, О. Сосніна, О. Твердохліба, С. Телешуна, Д. Терещенка тощо. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць, які дозволяють скласти загальну картину щодо проблемних питань інформаційно-аналітичного забезпечення державно-управлінського процесу, окремі аспекти проблеми визначення елементного складу системи інформаційно-аналітичного забезпечення та етапів здійснення такого забезпечення потребують більш глибокого вивчення.

Формулювання цілей статті. Головною метою дослідження визначено обґрунтування та розроблення узагальненої схеми системи інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління. Для досягнення зазначеної мети було визначено такі завдання: обґрунтувати доцільність виділення основних складових елементів системи інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління та зазначити етапи здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення сфери державного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформаційна діяльність відіграє визначальну роль в ефективній реалізації повноважень місцевих органів влади. Важко не погодитися зі словами Т. Гаман, що саме інформаційна діяльність має стати фундаментом для гармонійного розвитку не тільки окремої адміністративно-територіальної одиниці, а й важливим засобом консолідації всієї країни через збалансування обласних та загальнодержавних інтересів на шляху до європейської інтеграції [2].

Інформаційно-аналітичне забезпечення нині стало необхідним елементом ефективного функціонування всіх видів діяльності, які передбачають накопичення та опрацювання значних масивів інформації, а наслідки прийняття рішень під час здійснення такої діяльності є критично вагомими для ефективного функціонування суспільства. Головною особливістю інформаційно-аналітичної діяльності в органах державного управління

є те, що така діяльність є невід'ємною частиною безпосередньо процесу управління, проте, спробуємо визначити й інші особливості, притаманні інформаційно-аналітичній діяльності у сфері державного управління.

Системний підхід до розгляду інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління передбачає, що, крім самого поняття інформаційно-аналітичного забезпечення, в дискурсі доцільно виділити певну сукупність категорій, серед яких об'єкти та суб'єкти інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління; мета та завдання здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення; функції інформаційно-аналітичного забезпечення; принципи, на яких має базуватися інформаційно-аналітичне забезпечення державного управління, елементи системи інформаційно-аналітичного забезпечення, його етапи та законодавча база, яка врегульовує інформаційну діяльність органів державного управління. Цим науковим дослідженням ставимо собі за мету дослідити питання виділення складових елементів системи та етапів здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення.

Інформаційно-аналітичне забезпечення державного управління сприяє пошуку нової інформації та створенню нових знань, які, своєю чергою, уможливають якісне інтелектуальне управління. До об'єктів інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління віднесемо сукупність факторів, які безпосередньо або опосередковано впливають на стан, розвиток та результати суспільно-політичних відносин, визначають види, напрями, форми, методи та засоби державної політики [4, с. 54].

Суб'єктами такого інформаційно-аналітичного забезпечення вважатимемо інформаційно-аналітичні підрозділи органів державної влади, інформаційні агентства, незалежних інформаційних аналітиків та інших осіб, які проводять збір та аналіз інформації щодо проблемних ситуацій, що мають місце в суспільстві і забезпечують такою інформацією суб'єктів державного управління.

Мета інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління полягає у створенні інформаційної основи для підготовки, прийняття, реалізації та контролю за виконанням державно-управлінського рішення.

Досягнення цієї мети передбачає наявність завдань, виконання яких покладено на систему інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності місцевих органів влади, серед яких вважаємо за доцільне виділити основні:

- підбір достовірних джерел первинної інформації, її відбір, опрацювання, збереження та надання зацікавленим особам;
- організація інформаційних зв'язків між структурними підрозділами органу державної влади;
- розроблення альтернативних варіантів поведінки у проблемній ситуації та формування відповідних пропозицій суб'єктам управління;
- забезпечення інформаційного супроводу діяльності органу управління.

Беручи до уваги мету та завдання системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державного управління, спробуємо виділити складники такої системи. Узагальнену модель інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління окреслено у праці Ю. Сурміна. Науковець розглядає інформаційно-аналітичне забезпечення державно-управлінського процесу як систему і виділяє шість її складників [8]:

- визначення змісту, масштабів, ступеня гостроти і структури управлінської проблеми;
- аналіз управлінської стратегії, цілей і завдань, тактики її реалізації;
- дослідження варіантів управлінських дій та варіантів управлінських рішень, які визначають ці дії;
- аналіз управлінських результатів, які можна одержати в процесі реалізації тих чи інших управлінських рішень;
- аналіз можливостей і обмежень для досягнення тих чи інших результатів;
- оптимізація управлінської діяльності в аспекті реалізації цілей і завдань за наявних можливостей і обмежень.

О. Матвієнко та М. Цивін теж підходять системно до визначення сутності процесу інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління. Згідно із цими авторами інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державного управління є цілісною системою, що складається із підсистем, кожна з яких покликана забезпечувати виконання відповідних завдань [6, с. 43]. До таких підсистем науковці відносять:

- інформаційно-комунікативне середовище;
- моніторинг проблемних ситуацій;
- інформаційно-документальне обслуговування;
- ситуаційний та системний аналіз, тобто аналітико-інформаційні дослідження;
- підтримку процесів підготовки управлінських рішень;
- підтримку процесів прийняття рішень;
- підтримку управління діяльністю власне органу управління [6, с. 43].

У наукових джерелах існують і більш узагальнені погляди на складники системи інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління. Так, Г. Атаманчук до основних складників такої системи відносить безпосередньо інформацію, джерела інформації, носії інформації та інформаційні системи [1, с. 566].

Поняття елементів системи інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління нерозривно пов'язане з етапами здійснення інформаційно-аналітичної діяльності в органах державного управління. С. Телешун та А. Баронін розглядають інформаційно-аналітичне забезпечення державного управління як циклічний процес, що складається із стадій аналізу, прогнозування, консультування та реалізації управлінського рішення [9, с. 8].

О. Пархоменко виділяє три стадії інформаційно-аналітичного забезпечення:

- стадія параметризації корисного результату системи, яка передбачає складне перетворити на просте;

- стадія забезпечення релевантно-пертинентною інформацією за кожним зі складників проблеми;

- стадія інформаційно-аналітичного моделювання, яка базується на об'єднанні окремих складників у загальний висновок щодо проблеми в цілому [7, с. 9].

Більш детальну схему інформаційно-аналітичної діяльності подає Ю. Сурмін, який виділяє вісім етапів такої діяльності [8]:

- 1) розроблення програми проведення аналізу, що передбачає досягнення визначеності проблеми, об'єкта, предмета, цілей, завдань, гіпотез й інструментарію аналізу;

- 2) формування, пошук або укомплектування дослідницького колективу, підготовка його для аналітичної роботи;

- 3) розроблення дослідницьким колективом концепції явища, яке аналізується, що дозволяє пояснити саме явище й можливі його зміни;

- 4) побудова системи показників і критеріїв, що відображають сутність проблеми, істотні властивості досліджуваного об'єкта;

- 5) збирання, систематизація, оброблення інформації відповідно до показників і критеріїв аналізу;

- 6) власне аналіз інформації, спрямований на перевірку сформульованих у програмі гіпотез, виявлення причин і закономірностей розвитку об'єкта;

- 7) вироблення практичних рекомендацій для органів управління за результатами вирішення проблеми, що виникла;

- 8) складання аналітичних документів за результатами аналізу: звіту, аналітичних записок, прес-релізів тощо.

Проте і у такій деталізованій схемі передбачено не всі етапи процесу інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління. На нашу думку, у разі визначення етапів інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління доцільно враховувати факт, що інформаційно-аналітичне забезпечення спрямоване на задоволення інформаційних потреб суб'єктів управління з метою прийняття останніми максимально ефективних рішень. Тому під час проектування інформаційно-аналітичного забезпечення варто враховувати і процес прийняття управлінського рішення, адже процеси підготовки, прийняття та реалізації виважених, доцільних та науково-обґрунтованих державно-управлінських рішень є досить складними і є суттю державного управління.

В. Горбатенко визначає державне рішення як акт соціального управління, за допомогою якого держава визначає підстави виникнення, зміст або припинення регульованих суспільних відносин [3]. Тобто державне рішення є вибором альтернативи майбутньої дії, спрямованої на досягнення поставленої мети. Цей же автор розглядає управлінське рішення як вид діяльності, що відбувається в керованій підсистемі й пов'язана з підготовкою, вибором та прийняттям певних варіантів дій, тобто як вид роботи в самому апараті управління, певний етап процесу управління [3]. Таким чином, державне управління відбувається шляхом підготовки, прийняття та реалізації державно-управлінських рішень, які, відповідно, можемо вважати основною формою здійснення державного управління. О. Матвієнко та М. Цивін вказують на тісний зв'язок між системою інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління та процесом прийняття управлінського рішення. Виходячи із цього зв'язку, а також неоднорідності процесу прийняття управлінських рішень та специфіки діяльності посадових осіб структур державного управління всіх категорій на різних етапах процесу прийняття рішень, науковці наголошують на необхідності підтримки системою інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління:

- моніторингу стану об'єкта управління;
- контролю виконання рішень та ефективності виконавських механізмів;
- аналізу зовнішніх і внутрішніх проблемних ситуацій та прогнозування їх розвитку;
- процесу підготовки змістової частини управлінських рішень та їх документального оформлення;
- аналізу обґрунтованості та юридичної правомірності рішень, що приймаються;
- узгоджувальних процедур та процесів групового прийняття рішень (організація експертизи пропонуваніх рішень проблем);
- функцій управління діяльністю власне самого органу управління [6, с. 28–30].

Таким чином, процес інформаційно-аналітичного забезпечення державного управління, в авторській інтерпретації, мав би враховувати елементи процесу прийняття рішення та включати такі етапи:

- 1) ідентифікація (визначення) проблемної ситуації, що передбачає визначення об'єкта, предмета, цілей та завдань інформаційного забезпечення;
- 2) аналіз ситуації, тобто збір необхідних фактів щодо досліджуваної ситуації, їх систематизація та опрацювання;
- 3) розроблення практичних рекомендацій для особи, яка приймає рішення, побудова альтернативних варіантів подальших дій, спрямованих на досягнення бажаного результату;
- 4) аналіз та оцінка, пошук негативних та позитивних елементів у кожному із запропонованих варіантів поведінки;
- 5) виклад напрацьованого інформаційно-аналітичного матеріалу, складання інформаційно-аналітичних документів;
- 6) вибір суб'єктом управління (на основі отриманого інформаційно-аналітичного матеріалу) найбільш оптимального для цієї проблемної ситуації рішення;
- 7) реалізація прийнятого рішення;
- 8) перевірка результатів реалізації прийнятого рішення – повторний аналіз ситуації та переоцінка проблемної ситуації;
- 9) складання за результатами перевірки інформаційно-аналітичних документів;
- 10) внесення суб'єктом управління (за необхідності) коректив у обраний варіант дій, побудова (на основі поданого інформаційно-аналітичного матеріалу) нової схеми поведінки та розроблення інших альтернатив.

Процес здійснення раціонального державного управління неодмінно передбачає

взаємозв'язок між отриманою інформацією та курсом дій у результаті прийнятих управлінських рішень. У час, коли управлінські рішення мають надзвичайно важливе значення у державно-управлінському процесі, органи державного управління не можуть у процесі прийняття таких рішень керуватися тільки розумом окремих осіб – суб'єктів управління. У будь-якій ситуації варто оперувати знаннями, реальними фактами і статистичними даними, і саме на основі останніх приймати відповідні до ситуації рішення [5, с. 28]. Кожен з етапів управлінської діяльності має організовуватися на основі своєчасної, достовірної, повної інформації та обумовлюватися такою інформацією. Державне управління має весь час супроводжуватися якісним інформаційно-аналітичним забезпеченням і кожне рішення має прийматися саме на основі інформації, отриманої в результаті такого забезпечення.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок. Для того, щоб забезпечувати найкраще використання наявних засобів, в основі прийняття рішення та побудови курсу дій має бути інформація. Будь-які дії варто приймати, лише повністю оцінивши кожен із альтернативних варіантів поведінки. Суб'єкт державного управління має завжди брати до уваги ймовірність появи нових сторін проблемної ситуації, а також можливість виникнення під час чи в результаті прийнятої схеми поведінки нових проблемних ситуацій. Таким чином, інформація та дії суб'єктів управління мають складати єдине ціле, тобто інформаційно-аналітичне забезпечення державного управління має бути неперервним і тривати як у процесі прийняття, так і у процесі реалізації прийнятих рішень. Щоб забезпечити ефективну державно-управлінську діяльність, інформаційні аналітики мають весь час враховувати характер проблемної ситуації, імовірні варіанти поведінки та обраний курс дій, а суб'єкти державного управління зобов'язані під час вибору оптимального управлінського рішення брати за основу надану аналітиками інформацію.

Подальші дослідження планується спрямувати на вивчення сучасного стану механізмів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної влади, а також на розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування таких механізмів.

Список літератури:

1. Агаманчук Г.В. Теория государственного управления: курс лекций. Москва: Омега-Л, 2006. 584 с.
2. Гаман Т.В. Вдосконалення організаційно-правового механізму інформаційної діяльності місцевих державних адміністрацій: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Львів, 2006. 246 с.
3. Горбатенко В.П., Бутовська І.О. Політичне прогнозування: навч. посіб. Київ, 2005. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-526.html> (дата звернення 11.03.2018).
4. Карпенко О.В. Функціонально-технологічні механізми інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2010. 256 с.
5. Марчук Ю. Сучасна інформаційна культура державного управління в світлі взаємодії сучасних і класичних інформаційних технологій. Вісник Книжкової палати. 2001. № 10. С. 27–29.
6. Матвієнко О.В., Цивін М.Н. Інформаційне забезпечення державного управління: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 152 с. URL: http://iub.at.ua/load/navchalni_posibniki/matvienko_o_v_civin_m_n_informacijne_zabezpechennja_derzhavnogo_upravlinnja_navch_posibnik_k_centr_uchbovoji_literaturi_2010_152_s/2-1-0-70 (дата звернення: 10.03.2018).
7. Пархоменко О.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття рішень в системі науково-технічної інформації: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.02. Київ, 2006. 23 с.
8. Сурмін Ю.П. Аналітика державного управління: сутність і тенденції розвитку. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej5/txts/06sypdsv.htm> (дата звернення: 01.03.2018).
9. Телешун С.О., Баронін А.С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. Київ: Вид. Паливода А.В., 2001. 112 с.

СИСТЕМА ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ: ЭЛЕМЕНТНЫЙ СОСТАВ И ЭТАПЫ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ

В статье предпринята попытка системного подхода к информационно-аналитическому обеспечению государственного управления. В рамках исследования идентифицированы субъекты и объекты системы информационно-аналитического обеспечения государственно-управленческого процесса, определены цели осуществления такого обеспечения. Обоснована целесообразность выделения основных составляющих элементов системы информационно-аналитического обеспечения государственного управления. Отмечены этапы информационно-аналитического обеспечения государственного управления.

Ключевые слова: государственное управление, информационно-аналитическое обеспечение, элементы информационно-аналитического обеспечения, этапы информационно-аналитического обеспечения.

THE PUBLIC ADMINISTRATION INFORMATION AND ANALYTICAL SUPPORT SYSTEM: ELEMENTS AND STAGES OF IMPLEMENTATION

The paper approaches systematically to the public administration information and analytical support. Within the research, the subjects and objects of the public-management process information and analytical support system were identified, and the objectives of such support were defined. The expediency of distinguishing the public administration information and analytical support system components is proved. The stages of public administration information and analytical support implementation are indicated.

Key words: public administration, information and analytical support, information and analytical support components, information and analytical support stages.